

Prázdniny ve Stolanech

Jako děti velkoměsta těšily jsme se na prázdniny, které jsme trávily v Čechách ve Stolanech u Chrudimi, u dědečka a babičky, později, když odešli na věčnost, jezdily jsme k Novákovi. Teta Nováková byla mamčinou sestrou. Když se blížili vakace, chodívali jsme každodenně na nádraží, dívati se, jak asi bude vypadat železný oř, který nás poveze do Čech.

Když nadešel toužený den, rozloučili jsme se doma s rodiči a večer jsme klusali na nádraží. Cestovali jsme obvykle na noc, aby štrapáce cestovní byla snesitelnější. Ráno kolem čtvrté hodiny jsme obvykle přestupovali v Havlíčkově Brodě (tenkrát Německém Brodě) a za další dvě hodiny jsme dorazili do Chrudimi. Tam nás očekával strýc Novák s kravičkami, aby nás odvezl do Stolan a zejména, aby od transportoval objemný dřevěný kufr, obsahující prádlo, šatstvo a jiné věci, potřebné pro jedno až dvouměsíční pobyt několikačlenné výpravy.

Po půlhodině jsme dojeli do obce Vrcha, ležící na výškovém předělu. Když jsme se ohlédli zpět, viděli jsme celou Chrudim jak na dlani. Ale zcela odlišný obrázek jsme spatřili před sebou. V širé rovině se střídalo zlato klasů dozrávajícího obilí se šťavnatou zelení vonných luk a jetelin. Okraj těchto lánů země lemují krásné a hluboké jehličnaté lesy. Tu a tam zpestřuje dědinka náš obrázek. Mineme obec v Sobětuchy a již nám kyne z dálky na pozdrav bílá věžička stolanského kostelíka. Přejedeme Stolany kolem rybníka až ke staré kovárně, kde pak zahýbáme k poslednímu stavení obce po levé straně silnice – k rodné chaloupce naší maminky.

Na dvorku před zděným stavením, krytým doškovou střechou, mohutně rozkládal svou korunu pěkně vzrostlý štěp, který každým rokem dával hojnost krásných plodů. S dvorkem sousedila předzahrádka s ovocnými stromy a keři, vzadu za stavením, t. j. „za zadinou“, byla rovněž tak zahrada a odtud rozhled na blízké lesy. Sem jsme tedy rádi dívali a užívali prázdnin. Doma nás bylo v rodině 10 dětí a věkový rozdíl mezi nejstarším a nejmladším činil 21 let. Nejstarší dva bratři Karel a Pepa, kamarádili ve Stolanech se strýcem Václavem, mamčiným bratrem, který jim byl věkově velmi blízký.

Jednou uspořádali společný výlet na Rabštejnek, pustou to zříceninu obklopenou lesem, odkud kdysi přepadávali loupežní rytíři pokojné bezbranné obchodní cestující na blízké silnici. Strýc Václav, poněkud lakomý na peníze, uzavřel sázkou se svými synovci, že vyleze za 20 haléřů po hradní věži až na nejvyšší bod hradu. Zdálo se téměř neuvěřitelné pro toho, kdo věž viděl, že by strýc měl sebemenší naději sázkou vyhrát. Věc neuvěřitelná se stala skutkem, ale za těžké oběti. Strýc utrpěl hlubokou trhlinu v pravé nohavici, která se nedala jen tak snadno operativně odstranit. Naštěstí měl v kapse noviny, pro první pomoc vložil je na nepojmenovatelném místě pod

trhlinu a všichni tři mušketýři si to hasili do Rabštejnské Lhoty k Drobílkovům na dobrou svačinu. Strýc Václav tam propil celou výhru. Později bratr Pepa zvěčnila Rabštejnek malým akvarelem.

Strýc Novák byl základním povoláním krejčí (ve Vídni), ale ve Stolanech se zaměstnával ponejvíce zemědělstvím. O žních pracovala na polích celá jeho rodina. Ale i my jsme o prázdninách statečně pomáhali. Leckterou práci jsme i samostatně vykonávali. Jednou, když si nic Novák vážně ochuravěl, tak bratr Rudolf vedl hospodářství, jezdil s kravami na pole, posekal kosou jetel, futr naložil na vozík a přivezl vše šťastně domů.

Sám jsem, ač nerad, často asistoval při orání. Míval jsem nevděčný úkol vést krávy rovnou brázdou z jednoho konce pole na druhý konec a obráceně. Pro orače to byla příležitost řádně se vydovádět Hot čehý, mrcho sakramentská, jdeš hot a tak dál. I když to nebylo přímo řečeno, měl jsem za to, že také nějaké to procento těch lichotivých slov se vztahuje na mne. Býval jsem z toho celý nešťastný. Kdysi jsem jel se strýcem na žebříňáku do lesa pro roští. Bylo po dešti, takže nakládání mokrých jehličnatých větví nebylo zrovna příjemným zaměstnáním. S nákladem jsme jeli z lesa (z Palučin) úzkou polní cestou, kde mohla jen jedna kravička středem cesty kráčet, ale druhá musela po postranní stezce. Strýc mě nabádal, abych ponechal této druhé kravičce volný krok. Tak šla jedna kráva po vodorovné vozovce a ta druhá stoupala po pěšině, a to tak dlouho, až se žebříňák převrhl. Celou nepříjemnou práci s nakládáním jsem musel opakovat.

Náš tatínek nám rád kupoval hračky. Jednoho krásného dne došel i do Stolan balík s různými hračkami z Vídně. Mimo jiné obsahoval pro nejmladšího bratra Julku, tehdy asi pětiletého, malý bubínek. Nepatrný tento hudební nástroj dovedl chlapce inspirovat k téměř vojenskému pochodu. By jím tak zaujat, že nepostřehl, že maširuje za víření bubnu středem loužnice před kravským chlévem. Vzpamatoval se, až když byl již po půli těla v té vonné tekutině. První pomoc mu byla poskytnuta odstraněním šatstva a prádla, ale tělesná vůně vyprchala až po několika denním pálení jalovce.

Vesničané si dříve vysoce cenili život dobytka, často výš než život lidský. Jednou při prudké bouři uhodil Blesk v hospodě U Hajzlů. O tom se rychle rozšířila zpráva po celé obci. Blesk zabil U Hajzlů krávu a tele omráčil. A také prý to zabilo starého Hajzla. Starého Hajzla se ujal jako nejvyšší autorita obce řídící učitel Holub, který se ihned po truchlivé zprávě dostavil do nešťastné hospody a pokoušel se zavedením umělého dýchání vrátit života starého hospodáře. Ale vše bylo marné. Později se dostavivší lékař z Chrudimě mohli jen konstatovat smrt.

K řídícímu učiteli Holubovi jsem měl přátelský vztah, chodívali jsme spolu každé prázdniny dvakrát až třikrát do Vápenného Podola, asi dvě hodiny vzdáleného od

Stolan. Celou dobu za pochodu jsme mlčeli, pouze vnímali krásy přírody. Rušivě do toho rozjímání zasáhlo zjištění pana řídícího, že na obloze není ani mráčku, což za druhou drahnou chvíli doplnil: „Není-li mráčku, nebude pršet.“ Tímto konstatováním jsme se v duchu zabývali až do Podola. Jen malá příhoda přerušovala vždy pohodu a klid v přírodě, když jsme šli kolem obce Janovice. Tu si pan řídící vždy vzpomenou na císaře Františka Josefa. Jako náruživý lovec pořádal totiž císař Hony v Podolské oboře. A to si povšiml, že se na pokraji vesnice staví hospoda. Ale v příštím roce stavba nikterak nepokročila. Až ve třetím roce byla dokončena. To nešlo pozornosti mocnáře a prohodil suše: „No Gott, sei Dank.“ Od té doby dostala hospoda název Na Kocandě.

V Podole jsme chodívali na výtečnou kávu do hospody slečny Pavlíčkové. Jednou se to stala neuvěřitelná věc. Pan řídící zaplatil za mne šálek kafička, což bylo všeobecně považováno za vzácný projev sympatie. Nesouviselo-li to snad s faktem, že pan řídící byl otcem hezké dcerušky Zdeničky, to se již nikdy nedozvím. Na Vápenný Podol mám ještě jiné vzpomínky. V roce 1910 se oženil bratr Rudolf a vdala se sestra Mařka. První svoji dovolenou trávili novomanželé v Podole. Chodil jsem je obden navštěvovat. Ráno o 6:00 jsem vždy vyrazil ze Stolan do Janovic a pak překrásnou oborou jsem putoval za sváteční pohody božskou přírodou až do Podola. Všude klid a mír. Najednou jsem to spatřil stádo vysoké zvěře. Japonští jeleni, nevelcí, ale zavalití, strnule a vyzývavě hleděli na osamělého a bezbranného poutníka. Někdy jsem měl dušičku malou. Nebyl jsem však tak úplně bezbranný. V kapse jsem svíral otevřený kapesní nožík, kterým jsem hodlal postaviti směle se na odpor jakékoliv agresi.

Z Podola jsme podnikali výlety na hrad Lichnice, na Oheb a do Seče a tak dále. V roce 1920 absolvovali jsme s manželkou naši svatební cestu v Podole. Nejkrásnější prázdniny jsem prožíval po maturitě. Byl to život bezstarostný. Ráno, hned po snídani, jsem šel do lesa a knihou v podpaží. Četl jsem tenkrát některé méně naturalistické romány Emila Zoly. Z panského lesa jsem se pak obvykle ubíral do Lhoty na dobrou svačinu. Šálek mléka nebo smetany, k tomu chléb s máslem, někdy i se syrečkem, byl mi tenkrát znamenitou pochoutkou. Po tomto malém odpočinku jsem zase nastoupil zpáteční cestu, opět lesem, který byl dětmi obáván, neboť se v něm oběsil student Rejfek z nešťastné lásky. Odpoledne jsem pracoval na poli, a když se soumrak skláněl nad krajinou, sedávali jsme se sestřenicemi na neckách, postavených na zápraží před chaloupkou. To jsme si vykládali pohádky, zpívali prostonárodní písně (Chaloupka nízká, Don špagát a tak dále) a i na housle jsem občas hrával. Ozvěny se nám dostalo z protějšího Statku Šnorových, kde seděla tři děvčátka, obdobně na neckách, a naslouchala naším hudebním variacím. Velkým svátkem bývalo tenkrát posvícení. Slavilo se ve Stolanech 2 až 3 dny. Pekly se koláče, vařilo a smažilo se, co mělo nohy, ať husa, kachna, krocan, zajíc nebo králík. Od nedělního odpůldne se tancovalo v obou

hospodách až do božího rána. První taneční lekce mi udělil přítel ze Sobětuch, František Lédl, pozdější profesor na krčním a ušním na klinice v Olomouci.

Celá stolanská idea byla rázem přerušena první světovou válkou až do srpna v roce 1918, kdy se válka již chýlila ke konci. Jel jsem tam na krátkou dovolenou, abych se zúčastnil svatby sestřenice Marie Novákové ve funkci mládence spolu s družičkou, roztomilou sestřenicí Mařenkou z Prostějova. Snad jsem svou funkci nezastával správně, neboť brzy se sestřenice – nevěsta, nechala rozvést. Po válce byly starosti s dokončením studií, stěhování do Prahy (z Vídně), založení rodiny a tak dále, v posledních letech jsem každoročně navštěvoval Stolany alespoň na několik hodin, i když už strýc Novák i teta zemřeli, chalupa byla prodána cizím lidem. Spjoval jsem tyto výlety s návštěvou Skupic, kde Ještě žijí potomci maminčiny nejstarší sestry (Procházkovi). Naposled jsem tam byl vloni v roce 1962, a to skutečně naposled.

Vždy rád na Stolany vzpomínám.

r. 1963